

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS
ÉLET ÉBRESZTŐJE.

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTIK DR. BRASSAI SÁMUEL és BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára :
4 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak
2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra
(Jókai-utca 9. sz.)

A Megváltó.

Vad tengerár között
Sziklához ütközött
A süllyedő hajó . . .
Kiált a csüggeteg
Reményt vesztett sereg:
Ments meg Mindenható!

Ott zsarnok fejdelem
Uralg a népeken,
Hatalma: bárd, bitó . . .
S a lánczra fűzött nép
Titkon az égre néz:
Ments meg Mindenható!

Égő oltár megett
A bálvány-istenek,
S a vérrel áldozó
Tudatlan nagy tömeg
Térden imát rebeg:
Ments meg Mindenható!

Csillagtalan sötét
A máskor fényes ég
S a *pusztán* utazó
Eltévedt karaván
Imát zeng ajakán:
Ments meg Mindenható!

Ments meg Mindenható!
Igy esd a *földi* szó,
S az ég karéneke,
Angyalok ajkirul
Rázendül válaszul,
Mint mennyei zene.

S a néma éjjelen
Egy csillag megjelen,
Vezérlő, tiszta, ép.
A többinél nagyobb,
Fénylőbb, sugarasabb
S oly vonzó égi szép . . .

S a hol csak sugarát	Te vagy oh Jézusunk
Láthatja a világ:	Vezérlő csillagunk
Ott béke, üdv fakad . . .	A lét sivatagán . . .
Uj létre kél a nép,	Rabság, bú elkerül,
Örvényből partra lép	Vész, vihar csendesül
S a szolga lesz szabad . . .	Lépteid nyomdokán . . .

Rédiger Géza

Népiskolai hitoktatásunk bajai.

Mindennapos tapasztalat igazolja, hogy népiskolai hitoktatásunkban nagyon sok és mélyreható hiány van. Az sem tagadható, hogy szentegyházunk illetékes tényezői évtizedeken keresztül csaknem állandóan foglalkoztak s foglalkoznak a létező hiányok és bajok megszüntetésének égető kérdésével. Azonban a hitoktatás fellendítése érdekében tett különféle intézkedések még máig sem hozták azt az eredményt, hogy nyugodt szívvel nézhetnénk a jövő idők egyházi megpróbáltatásai elé. Pedig most már tagadhatatlanul benne vagyunk azon időben és viszonyokban, melyek a hitoktatás belterjes reformálását és rendezését továbbbithatatlan köteletségünké teszik. Azok helyett a közel-múltban elszakadozott külső kötelek helyett keresnünk kell a belső kapcsolatok megerősítésének útjait és eszközeit. Mert a jövő idők nagyon sok jajt rejtegetnek számunkra, ha a népiskolai hitoktatást lelkesedésünk egész erejével, köteleességtudásunk teljes mértékével nem igyekszünk jobbra, hatályosabbá tenni. Nincs gondolatomban, hogy kevés igényü soraim valami nagy figyelemben részesüljenek, mindamelett azonban nem egészen felesleges, ha hitoktatásunk bajait nyilvános megbeszélés tárgyává tesszük. S azt a néhány nagyobb bajt, melyeket itt fölemlíteni akarok, ismeri minden hitoktatással foglalkozó emberünk. Gondolatom szerint első és főbaja hitoktatásunknak *a tankönyvbéli nagy rendszertelenség*. Mert hogyan állunk e tekintetben? Nem mondhatjuk, hogy nincsenek vezérkönyveink. Csak hogy ezeknek használati módzatai rendetlenek. Egyik hitoktató pl. a Simén-féle Szentörténeteket használja már a második osztályban, míg a másik még a harmadikban is nehéznek tartja. Egyik hitoktató a Kriza-féle „Ker. vallás elemeit“ már a második osztályban tanítja, míg a másik a negyedik osztályhoz utasítja. A főt. püspök ur kátéja az egyedüli, mely a negyedik osztálytól kezdve a fokozatos és eredményes hitoktatást lehetővé teszi. Az első - harmadik osztályok tananyagára nézve teljes habozásban és tájékozatlanságban szenvednek a hitoktatók. A Tarcsafalvi „biblia történetek“ című könyve a harmadik

és negyedik osztálynak szól. Ez még új könyv, gyakorlati használhatósága felett jelenleg még nem nyilatkozhatunk.

Egyházi főhatóságunk e hittankönyvi abnormitásokon akart segíteni, midőn egy tantervet dolgoztatott és adott ki az elmúlt évek valamelyikében. De a cél ez ideig ez uton sem volt elérhető. Mert a tanterv alapján hirdetett pályázatok gyengén ütöttek ki. E pályázati meddőség okainak kutatásba nincs okunk bővebben belemenni, de egy pár megjegyzésünk van. Egyik az, hogy a kiadott tanterv nem a valódi népiskola talaján szerzett tapasztalatokból nőtt ki s így nélkülözi a kellő gyakorlatiasságot. (Az énekek tanterve ide nem értendő.) Oly egyénnel kellett volna tehát a tantervet kidolgoztatni a ki évtizedek óta a népiskola katedráján foglalkozik a gyermekek hitvilágával, s nem olyannal, a ki csak gyakorlatnélküli idealizmussal, madártávlatból -- bocsánat a kifejezésért -- szemléli az iskolát. A beérkezett pályaműveket oly vidéki hitoktatókkal kellett volna megbíráltatni, kik gyakorlatilag foglalkoznak az üggyel s nem a kolozsvári tanárokkal, kikről hiszük, hogy főiskolai tantárgyaikat kitünően értik s tanítják, de hogy a népiskolai hitoktatáshoz kellőképpen értenének, azt tisztelettel kétségbe vonjuk. Ebben látjuk magyarázatát annak, hogy a pályamunkák mind sikertelenül és érdemtelenül maradtak. Eltekintve különben ettől, maga a pályázati hirdetés is impracticus volt. A ki a tantervet kidolgozta, azt egyenesen megkellett volna bízni a könyvek megírásával is. Így következetesség, egyöntetűség és fokozatosság is lehetett volna a könyvben, a mi pályázat hirdetés útján soha elérhető nem lesz, hacsak egy ember az egészet meg nem pályázza. Oly hittant kellene készíteni, a mit a növendék második osztályos korában kezébe vegyen, s onnan egész a hat osztály végéig ki ne ejtse azt. Így aztán beállana hitoktatásunkban a tankönyvek rendszere s a tanítás eredményessége. De addig soha.

Másik nagy hiánya hitoktatásunknak a *kellő felügyelet*. Mert az, hogy a körí nevelésügyi bizottság az évről évre jelentések alapján a körí gyűlés előtt rövidesen beszámol a végzett hitoktatásról s hogy az esperesi vizsgálószerk megkérdezi, ha vajjon a hitoktatás gyakoroltatik-e, egyszerűen nem felügyelet. A valódi felügyeletnek az egész iskolai éven át működésben kellene lenni. A mit ezelőtt egy pár évvel indítványoztam volt, azt indítványozom most is. Állíttassék fel körönként a *hittanfelügyelői* hivatal, akár egyesítessék a körí közügyigazgatói állással. Hisz ez idő szerint a körközügyigazgatói állás sine cura hivatal s így a hittani felügyelet az ő ügykörében igen kényelmesen megférne. Ez a hittanfelügyelő aztán rendelkezhetnék a nevelésügyi bizottság tagjainak az iskolalátogatások szorgos betartása felől,

nemcsak, hanem havonként jelentést venne be írásban a hitoktatóktól a kitarított és mulasztott órákról, a feldolgozott tananyagról s az iskolalátogatás megtörténtéről. Ő maga pedig a köri gyűlésnek nyújtana aprólékos jelentést az egész évi munkásságról, eredményről s lehető hiányokról. Így lenne hathatós hitoktatás.

Végül egyházi főhatóságunk intézkedést tehetne határozottan és egyenesen, hogy a *hitoktatók legyenek a papok*, kik már előképzettségükönél fogva is erre a leghivatottabbak s kiknek szentvallásunk iránti tartozásuk ezt a köteleességet magukra vállalni. Megsérteném a tanító urakat, ha el nem ismerném hogy a hitoktatásra ők eléggé képesek, de méltányosnak tartom éppen velők szembe, hogy ők, a kik a reáliák tanításával oly igen elfoglalva vannak, a hitoktatással is ne terheltesenek.

Népiskoláinkba tehát kérünk rendszeres hittant, kellő felügyeletet, paphitoktatókat. Akkor aztán szentegyházunk veteményes kertjei a hit virágait kellőképpen fogják ápolni.

Simó János, unitárius lelkész.

Méla hangok.*

Elszálltatok, elszálltatok már
Házam köréből kis dalok,
Nem hallom én szárnycsattogástok,
Oly elhagyott, oly bús vagyok . . .
Miért is nem maradtatok meg
Keskeny szobám falán belől?
Mért szakad el a gyöngye gyermek
Édes anyjának kebliről?

Sárga rigó száll a bokorra,
Hús lomb alatt zeng éneket,
Egy méla hang s rákezd azután
A vigákat, a szebbeket.
Körül repesve jár a párja,
Minek is más dal most, minck,
Kis falucskának minden lánya
Ha már csupán ezt érti meg?

* Ez a költemény az ifjú költő „Tört sugarak“ cz. költeményei kötetére vonatkozik. A kötetet lapunk múlt számában ismertettük. Szerk.

Meg aztán azt a magas égből
Aláhángzó pacsirtaszót,
A melyet bűvös ajakával
A kis madárka légbe szórt.
Hová lett el? Elszállt az égbe
S szivek mélyére itt alatt,
Fönn *háladal*, lent *vallomás* lett,
Örökélet ott s itt *tavasz*.

. . . Csöndes dalok, fakó dalok ti
Maradtatok volna meg itt,
Hol a természet dús kezével
Nem osztá szét még kincseit.
Pintyőke száll csak körtefánkra,
A lomb se suttog itt mesét,
Kicsiny fiunk ha összerontja
Haris szavát, csíz énekét.

És mégis, mégis — tudja Isten --
Legszebb nekem az ő dala,
Születésének édes napján
Derült rám éltem hajnala.
Rigó, pacsirta, mit nekem ti,
Ha kis szobámban bent vagyok,
Két piros ajka szóra nyilik,
Két szép szeme reám ragyog.

Az is oly szép dal, olyan édes,
Midőn te szólasz kedvesem,
Avagy te lelkeim kis leányom,
Birikém, édes gyermekem . . .
Oly szép . . . és mégis . . . szinte bánom,
Ha sérténélek ezzel én:
Zoltánka az én fénybogárkám
Reményeim zöld levelén.

Három virága életemnek
Tirólatok szállt el a dal,
Lehullt másik virágomért
Egy-egy zokszó, egy-egy sohaj.
Elszállt a dal, de a sohajból
Jól érzem, hogy még maradt,
Elfogy az is, ha egyik órán
Egykor reám borul a hant.

Hanem már mindegy, azt se bánom
Dalaim, hogy elszálltatok,
A táj édes fuvalma is tán
Segíti gyöngye szárnyatok.
Nincs helyetek hegyélen, bérczen,
Csupán csak csöndes völgy ölén,
Hol a kunyhókban szent az érzet
S ibolya nyit bokor tövén.

Hol öröm s boldogság tanyázik
Legyen ott édes hangotok,
S hol egy-kettő van, a ki vesztett,
Ott sirjatok, zokogjatok.
Édes a dal — bár sir vagy örvend —
Ha forrása benn tiszta, mély,
Mindegy: a szív hite, reménye
Örököld vagy hulló levél.

Hulló levél . . . Ez jut eszembe
Midőn elbúsulom magam,
S szárnyaszegett kicsiny dalokról
Sohajjá lesz minden szavam.
És azt veszem majd egykor észre,
Hogy illat és dal mind oda,
Nem újul meg többé a szívem
S dalt sem terem többé — soha.

Tarcsafalvi Albert.

Fekete Gábor.

A kolozsvári unitárius főiskola gondnoki kara egy új és lelkes taggal gyarapodott a Fekete Gábor kolozsvári kir. táblai elnök személyében. A közbecsülésben álló férfit tart karokkal és nagy örömmel fogadta a tanári kar a tanuló ifjúsággal együtt. Ezt az alkalmat felhasználjuk arra, hogy az új főgondnok élet-rajzát rövid vonásokban bemutassuk.

Nagyfalusi Fekete Gábor született Maros-Vásárhelyen 1845. évi október hó 2-án Szülői voltak Fekete Károly törvényszéki bíró és neje Simatics Veronika, boldog és igazi keresztényi erényekkel ékeskedő házaspár. Gyermekeiket, kik közül Gábor volt a legnagyobb, gondos és vallásos nevelésben részesítették.

Fekete Gábor tanulását Segesvárt, az evang. luth. gymna-

siumban kezdette és Maros-Vásárhelyt az ev. ref. főgymnásiumban végezte. A jogot a kolozsvári kir. jogakadémián végezte 1865—1868-ban.

Az ügyvédi vizsgát a marosvásárhelyi kir. ítélő táblán tette le 1871-ben, mint általában minden vizsgáit, kitünő eredménnyel. Gyakorló ügyvéd lett Kolozsvárt 1871-ben, de még ugyanazon évben a nagyszebeni kir. ügyészséghez alügyésznek neveztetett ki.

Apor Károly br. a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla elnöke, ismerve tehetségét, szorgalmát és nagy munkaerejét 1573-ban maga mellé elnöki titkárnak neveztetette ki. Azután gyorsan lépett elébb, 1877-ben pótbió, 1882-ben rendes bíró és 1890-ben tanácselnök lett.

A bírói teendők mellett irodalmilag is munkálkodott s számos jeles szakdolgozata jelent meg jogi tudományos füzetekben és közlönyökben. Méltán érte 1894. évben az a kitüntetés, hogy a király ő felsége a kolozsvári kir. ítélőtábla elnökévé kinevezte.

Fekete Gábor unitárius egyházunkban s annak kormányzatában és hitéletében is buzgó és tevékeny részt vesz. Még 1874-ben a főtanácson egyházi tanácsossá választatott meg. A maros-vásárhelyi egyházközség 1880-ban az édes atyja halálával megürült kebli gondnoki tisztre választotta meg, majd pedig 1894-ben Kolozsvárra lett eltávozásával tiszteletbeli gondnoksággal tüntette ki Sok volna e szük keretben feltüntetnünk az egyházközség érdekében végzett munkássága képét, elég ha e helyen megemlítjük, hogy első sorban az ő buzgósága fejlesztette az egyházközséget oly fokra, hogy 1895-ben rendes lelkesi állással véglegesen megalakulhatott.

1890-ben a Dávid Ferencz fiók-egylet elnökségével lett megtisztelve. Szerencsés választást tett a körü gyűlés, midőn a Dersi János halálával megürült körü felügyelő-gondnoki állásra 1892-ben megnyerte és megválasztotta. Mindjárt a következő évben, midőn először elnökölt a körü gyűlésen, jutalmul 20 s illetőleg 10 koronát adott s ígért jövőre is évenként a két legjelesebb néptanítónak.

Házassági szövetségre lépett Balogh Annával Sajó-Szent-

Andráson 1873. évi május 12-én, kivel boldog családot alapított, mely négy élő gyermekkel áldotta meg.

Éljen családja boldogítására, a hazának és egyházának és a főiskolának hasznára sokáig!

K. A.

Nők világa.

Kedves szerkesztő ur! Multkori levelemben ígértem, hogy következő alkalommal elmondom, minő kötelességeink vannak nekünk — belső emberek családjának — egymással szemben.

„Ismerkedjünk egymással“. Akkor e szavakkal végeztem levelem, most pedig ezekkel kezdem. Hanem egy mulasztásomat helyre kell most hoznom, én t. i. papnékhoz és paplányokhoz intéztem soraimat, de a belső emberekhez tartoznak a kántorok is, tehát utólagosan bocsánat a tanító asszonyoktól és kérem, vonatkoztatassák magukra is a mondottakat és ezután mondanékat.

Nagy mulasztást követnek el a belsőemberek, hogy midőn ekkleziáit cserélnek, vagy a fiatalok mikor megházasodnak, nem teszik meg a vidéken a köteles látogatásokat. Itt történik az első és legnagyobb mulasztás. Pedig hányan nem teszik meg. Kezdjük az egyházfejénél, azután a többi kollégáknál, másodszorban a vidék intelligenciájánál, természetesen nemcsak a családfő, hanem neje és esetleg felnőtt gyerekei is. Téves felfogás, hogy a látogatás maga után vonja a nagy háztartást, sok vendéget stb. Az első látogatás csak illemlátogatás, melyet mindenki köteles visszaadni; azután tőlünk függ, akarunk-e és kivel bővebb ismeretséget, barátságot kötni, s a kiket e célra kiválasztunk, csak azokkal tartjuk fenn az összeköttetést.

Első sorban jó viszonyban kell élni az egy egyházközségben lakó belsőemberek családjának egymással. Fájdalom szinte kivétel számba megy, ha valahol nem áll hadilábon a pap és mester családja. Hogy mi minden hátrány származik ebből, azt szinte fölösleges és igen hosszas volna itt tárgyalni. Pedig első kötelességünk: békesség pap és mester családja között.

Kimondhatatlan édes azt tudni, hogy vannak jó barátaink! Kik legyenek jó barátok, ha nem az egyenrangú emberek? Kösük meg, tartsuk fenn, papnék és paplányok, egymással a barátságot, keressük fel egymást minél gyakrabban, hisz oly sok a közös érzés, közös gond, öröm, jólesik ezt olykor-olykor megbeszélni, egymást vigasztalni, buzdítani. Ne tartsuk idő-

vesztegetésnek, ha egy délután elrándulunk valamelyik kolléga családjához, hanem kötelességnek, még pedig kedves kötelességnek, a melyet teljesíteni istenes dolog. Egyiknek egy üdvös gondolata, másikkok egy jó terve stb. van, melyet egyedül valószínűtani nehéz, de közös erővel, összetartva, egy akarrattal könnyű. Nem lehet azt elésorolni, mily édes, kedves, jó és kívánatos az egymásközti barátság, kísértjük meg, akkor majd meglátjuk. Második és legfőbb kötelességünk egymással szemben: barátság az egyvidéken lakó belsőemberek családjai között.

Ibolyka.

U. i. Nagy köszönettel tartozunk a kedves szerkesztő urnak, hogy lehetővé tette a lefordítás által az „Édes otthonnak“ olvashatását Oly élénken, kedvesen festi le az otthont, úgy rajzolja elénk a szerző, mintha közüünk való volna. Minden igaz, rendes magyar nő így képzei és ilyennek óhajtja. A fordítás oly tökéletes, hogy az olvasó szinte kételkedik, ha valljon nem eredeti munka-e? A hang pedig olyan nőies, bocsánat, hogy őszintén kimondom, de az egész mű fordítása női kéznek és szivnek a gyöngédségére vall. Ritka férfi, ki ilyen lágy hangot használna. A legmelegebben ajánlom minden családnak, ne hiányozzék sehol a külsőleg is díszes kötet az „Unitárius Közlöny“ olvasói asztaláról.

Ibolyka

Számrejtvény.

Balázs Ferencznétől.

E nélkül nem élhetnénk. 15. 7. 13 7. 11.
Ezt nehéz elviselni. 21. 14. 19.
A ki ilyen, az nagyon sajnálatra méltó 3. 9. 12.
A pap teszi ezt. 18. 6. 2.
Nagyon sokan foglalkoznak ezzel 1. 5 15. 7. 8.
Egy számjegy. 4. 8.
Világító szer. 17. 16. 5.
Egy női név. 20. 10. 19. 9
1—21. Az „Unitárius Közlöny“ nőolvasói minden bizonynyal utánnam mondják.

Mi biztosítja leginkább a templomba járást?

Feleletek az Unitárius Közlöny 1-ső számában tett kérdésre.

1. „A jó pap“ mert: 1-ör a papokban az emberek vallásuk megtestesítőjét keresik és látják, 2-or a jó pap a nép öre és mint ilyen velük van örömük és fájdalomokban, oktatja, vezeti őket, saját magaviseletével pedig jó példát mutat nekik ahoz,

hogy a hit és erkölcs utain járva, az ember boldoguláshoz jut; 3-or az a nép pedig, amely tudja, hogy papjától sok jót és szépet tanul és ezt, mint a kit jó- és balszerencséje között, mint jól ismert osztályosát szereti, — szívesen megy a templomba, mert tudja, hogy ott papját, az általa megszeretett vallás megismerését és annak hirdetőjét legbiztosabban megtalálhatja.

2. Mint egy hadvezér a háborúhoz, először, másodszor és harmadszor is pénzt kívánt: úgy, hogy a hivek gyakorolják a templomot; először, másodszor és harmadszor is a *hivek és lelkész közötti őszinte szeretet* szükséges. Gyűlölt emberek ajakáról emberi természetünknel fogva, a legszentebb igazságokat sem szeretjük hallgatni. Gyűlölt a lelkész, ha olyanokat hirdet a szószéken, melyeket az életben naponta megtagad. Ha a hivek látják, hogy nemcsak hirdeti a pap a jókat, de igyekszik meg is tartani: nagy hatást gyakorol. Készüljön jól, hirdessen életigazságokat, emelje magához a hiveket, valósítsa meg előttük a mit hirdet, s templom üres nem lesz.

3. Ha a pap azoknak nyelvén szól, a kikhez beszél, életével nem hazudtolja meg mit a szószékről hirdet, hitre tanít: ő nem lesz kétkedő, erkölcsről prédikál: ő nem él botrányosan, alázatlanságra int: ő nem fogja lenézni a kicsinyeket, szeretetet hirdet: ő a nyomor iránt hidegen nem marad; át hatva papi hivatása szentsége által, Jézus által hirdetett magasztos eszmék szerint, példaadásával szövétnekként világítja meg az utat hivei előtt, akkor — mikép a természet törvénye szerint a kisebb testek a nagyobbhoz, — önkénytelenül fognak vonzodni hivei a szószék köré.

Láng ész mellett, az emberiség iránt a *legmelegebben érző szív és példaadás* vonzotta Jézushoz is az embereket.

Hasznos tudnivalók.

Volt urbéres községben lakó pap és mester illetménye.

Volt urbéres községben, a volt földesur által adott erdő- és legelőterületekben a különböző vallásfelekezetek lelkészei- és tanítóinak is részesedése levén, — melyet mi is megkaptunk — első sorban czélszerűnek tartom az ide vonatkozó törvényt felmutatni:

Az 1871. évi 53. t.-cz. V. fejezet 31. §. így szól: „A hol az erdőilletmények kihasítása megtörténik: valláskülönbség nélkül a lelkészek számára egy egész telki, a tanítók számára féltelki erdőilletmény hasítandó ki, a mennyiben vagy gyakorlatnál, vagy egyezségnél, vagy elvégre külön birtokuknak egy

s illetőleg féltelki állományt meghaladó terjedelemnél fogva, nagyobb illetményre nem jogosítvák.“

Az 1871. évi 53. t.-cz. X. fejezet F. 75. §. így szól: „A lelkészek számára a legelőilletmény hasonlóképp birtokuk arányához képest szabandó ki, csakhogy ezen résznek, habár aránylag csekélyebb vagy éppen semmi birtokkal nem bírnak is: mindenik egyház községében valláskülönbség nélkül azon helyen, hol az templommal vagy paplakkal el van látva, mindig annyinak kell lennie, a mennyit azon középérték tesz, mely ugyanazon határban egy külső birtokkal ellátott volt jobbágy számára rendeltetik. Az iskolatanító számára minden esetben hasonló illetmény hasítandó ki.“

Fennit idézett törvénycikkek annyira világosan szólanak, hogy volt urbéres községben lakó pap és tanító (felekezeti) társaim felismerhetik, vajjon illetményüket meg- és úgy kapták-e, mint a törvény biztosítja? Ilyenmü illetményük lehet az egyházközség nevére telekkönyvezve: de annak haszonélvezetéhez — hacsak valami egyezséget nem kötöttek — a papnak és tanítónak van joga a törvény értelmében. Az erdő értéke emelkedik, a legelő illetményre, a mezőrendőri törvény alapján, nagy szükség van, mert egyik jövedelmi forrásunk az állattenyésztés, ezért jó lesz utánna nézni és a jogos illetményeket megszerezni.

Alsó-Rákos.

Ütő Béla.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Felügyelő gondnoki beiktatás.** A kolozsvári unitárius főiskolához a mult főtanácsn sz felügyelő gondnok választott Fekete Gábor kir. táblai elnök személyében Ünnepeles beiktatása 1897. febr. 27-én d. e. 11 órakor volt a főiskola disztermében igen szép számú közönség jelenlétében. Az ünnepeles az ifjusági dalárda énekével vette kezdetét. Ferencz József püspök ur Óméltósága üdvözölte az új felügyelő gondnokot. Beszédében kifejtette a f. ü. gondnoki állás eredetét és azon nehéz teendőket, melyek a hivatallal járnak Örömet nyilvánítja, hogy e teendők végzésére minden tekintetben derék, munkás és buzgó egyént lát az új f. ü. gondnok ur személyében. Fekete Gábor f. ü. gondnok ur beszédét a tanári kar üdvözlésével kezdette, mert állását azért fogadta el, mivel bizik a derék tanárikar munkásságában és eddig tanusított lelkesedésében. A jelenlevők, de különösen a tanárikar és ifjuság lelkesen megéljenzte az új, f. ü. gondnokot. A tanárikar nevében Boros Sándor főisk. igazgató üdvözölte az új gondnokot biztosítván, hogy ők mindenben segítségére lesznek, hogy könnyebb legyen a teher, melyet ez állás elfogadásával magára vállalt. Üdvözöljük az új f. ü. gondnok urat, ki már eddig elé is számtalan jelét adta munkásságának, hazája és egyháza iránti lelkesedésének. (n. b.)

— **Az angol unitáriusoknak Sheffieldben tartandó konferenciájára** E. K. Tanácsunk Boros György tanárt a D. F. E. titkárát kiküldvén, mult hó 24-én el is indult Angliába Ürmössy Jenő egyh. tanácsos atyánkfiával, ki szintén az egyház képviselőjében utazik. Útjukban hozzájuk csatlakozik ifj. Ferencz József, püspökünk fia is, ki jelenleg Berlinben tanul.

— **A márcz. 15 eszmék szobra.** Kolozsvárt ezelőtt 24 évvel alakult egy bizottság, mely azóta évről-évre megünnepli márcz. 15-ét. Ez a bizottság működése első éveiben elhatározta, hogy tőkét gyűjt egy a márcz. 15. eszméket megörökítő szobor létesítésére. A bizottság e célra már gyűjtött tőkéje több ezer forintot tesz ki. A bizottság most azzal a kérdéssel fordul a haza különböző pontján rendezett ünnepélyek bizottságaihoz, hogy az idei ünnepélyek alkalmával e szobor alap növeléséhez hozza járulni kegyeskedjenek. Az adományok Hory Béla Kolozsvármegye árvaszéki elnöke, a márcz. 15. biz. pénztárnoka Kolozsvárt czim alatt küldendő be. Minden adományt köszönettel nyugtáz a bizottság.

— **Missioi levél.** Nagytiszteletű szerkesztő Úr! Megvagyok győződve arról, hogy az „Unitárius Közlöny“ olvasói érdekekkel viseltetnek az alföldi Unitáriusok iránt. Sietek egy pár nevezetesebb mozzanatról — közlés végett — a nagyt. szerkesztő urat értesíteni. Az alföldi Unitárius egyházak, mint csömeték, bár a legnagyobb kincsét, a létjogosultság erős hitét bírják, s bár sok győzelmet kivívtak az elfogultság és kigunyoltatás fölött — de mégis a kezdet nehézségeivel küzdenek. Ezen nem lehet csudálkoznunk, mert bizony ezeknek, semmiből teremteni a mai viszonyok között igen nehéz. Ámde a küzdelemhez, a létért való küzdelembe, a létért való harcban izmosodik az erő, fokozódik a lelkesedés, ezt mondja a tapasztalás. Ha semmink sem volna, a tapasztalati igazság elég nekünk arra, hogy egy szép jövő elé teljes bizalommal tekintsünk.

A mint említém, legnagyobb ellenségünk, az elfogultság vallásunk iránt, — miután látta, hogy a legszentebb igazságok ellen küzd, — lerakat fegyvereit. Az emberek kezdenek gondolkodni, hirdetett eszméinket kezdik bonczolgatni, s minél tovább vizsgálódnak annál nagyobb a tisztelet, melyet a kicsiny sereg iránt tanúsítanak. Nem bírom a jövő titkát, de mégis van okom megjósolni azt, hogy a jövő a miénk. Lassan bár — mert igen nagy volt ellenségünk, az elfogultság hatalma — de mind nagyobb és nagyobb tért hódít az eszme, melyet magunkénak nevezhetünk, s melyet, mint egy jobb jövő talizmánját őriztünk meg száz évek küzdelmei árán.

Egy évi közgyűlésen tett lelkeszi jelentés elég hü képet nyújt az egyházak állapotáról, viszonyairól, miért rövid kivonatban bár, a mult 1896-évről szóló s. lelkeszi jelentésből álljanak itt a következők:

A vallás erkölcsi élet jó. Az Isten-tiszteletet látogatók száma, — tekintve a helyi specialis viszonyokat — elég kedvező. Habár az alföldön uralkodó socialismus hatalmasan megtámadta a vallást, megnyugtatóan jelezhetem, hogy az unitarismus eszméjének nem fog ártani. A socialismus ez irányú mozgalmát a régi és új hit közti oly harcnak tekintem, melyből ez utóbbi, mint győztes fog kikerülni. A socialismusról és annak a vallás erkölcsi élet és az unitarismusra való befolyásáról egy más alkalommal fogok tüzetesen írni, tehát ne vegye rossz néven a nagytiszt. szerkesztő úr, hogy e rendkívüli fontos kérdésről most csak említést teszek.

Iskolánk Vásárhelyen és M.-Berényben van, mindkét helyen okleveles tanítóval. Vásárhelyen a tanítót 500 frtban a város fizeti. A tanköteleseknek csaknem 50 %-a — a helyi viszonyoknál fogva más iskolába jár. A mult évi vizsga eredménye mindkét helyen kitűnő volt. 1896-ban kereszteltetett 19 fiu- 7 lány; együtt = 26. Temettetett 11 fiu-, 7 nő; együtt = 18. Tőlünk áttért 4 lsz: hozzánk tért = 321; évi lélekszám szaporodás = 329 H.-mvásárhelyen lélekszám = 601; Orosházán 465; M.-Berényben = 166; együtt = 1232. A vidéken szétszorva élő unitáriusok nincsenek ide számítva.

A hmvásárhelyi egyh. számadásai szerint, a mult évi	
bevétel volt	1968 frt 64 kr.
kiadás „	1911 frt 94 kr.
1897-re áthozatal	56 frt 70 kr.

A lelkeszi alap vagyona 1675 frt 05 kr. évi szaporodás 279 frt 34 kr.

határain alul álló társalgását. Összetakarított félléreinkkel a szegénységen segítünk, mivel pedig községünkben anyagilag az Egyházunk a legszegényebb, pénzünket az Ur asztalára tesszük, hogy Egyházunk sorvasztó szegénységén segítve legyen legalább kicsinyben. Legközelebről a kegyelet és hála jeléül egy gyászlobogót készítettünk, de hogy filléreinket Egyházunknak adjuk, a zászló árát egymás között felosztottuk és rovatalból szereztük be kellékeit és magunk készítettük el. E zászló felavatási ünnepéje február 21-én volt. A körüi Vizsgáló hivatal tagjaihoz szivreható magasztos alkalmi beszédet Raffay Domokos Esperes Ur tartott, a mi után a szeg beverés következett. Az első szeget az Esperes Ur verte be, a másodikat helybeli lelkész Ur, azután jöttek a zászló anyák, Szabó Gizella és Derzsi Ilona, ezekután pedig a nő-egylet egyes tagjai korszerint, a kik a zászló anyák körül a templom piaczn csoportosultak. Megható jelenség volt, midőn egy őszbe borult ember a zékből kiballagva letett a zászló javára egy koronát s könnyezve kért szeget, hogy beverésével ő is örökítse meg nevét. Az imát Ferenczi Áron helybeli lelkész ur tartotta. Ez ünnepély után táncmulatságot rendezett az egylet, a hol két szólamu énekeket énekeltek nagyon szépen a nők tanítónk vezetése mellett és öt nő szavallt, a mit a közönség tapsvihara tüntetett ki. Az ebből bejött tiszta jövedelmet Egyházunk szükségletei fedezésére adtuk

Sz. G.

— **A csehétfalvi unitárius egyházközség** tagjai buzgóságuknak szép jelét akarják felmutatni azzal, hogy nagyobbára saját erejükön, saját áldozataikkal új díszes papi lakot kívánnak építeni. Az E. K. tanács a felhatalmazást megadta, mi a hiveket előre is üdvözöljük és sikert kívánunk.

— **A tarasafalvi unitárius egyházközség** tagjai új templomot kívánnak építeni, mivel a régi, mely talán a honfoglalás előtti időből való, már szétrepedezett. Egyetértéssel és örömmel fognak a munkához, a mi annál kedvesebb, mert eddig némi belviszály lappangott közöttük. Az építő bizottság élén Pálffy György birtokos, Vas Sándor gondnok s Ürmösi Sándor lelkész állanak.

— **H. Keményfalván** az unitárius egyház hivei a buzgóságban szép példával járnak elől. A 360 lélekből még mives napokon is jut a templomba 40 — 50, vasárnap telve a templom. Az ezer év emlékére egy 400 frt értékű harangot öntettek a templomot kőfállal vették körül, mely 200 frtba került és mindet sok más dologgal együtt a hivek saját zsebéből. Most Dávid Ferencz fiok-egylet alakításán dolgoznak. Isten segítse mind a hiveket, mind derék lelkészüket Kovács Imrét.

— **A kükülői unitárius esperesi vizsgálat** 26-án nyert befejezést. Mindenik egyházban alkalmi beszédet az esperes, imát a jegyző mondott. Ugy az egyházakban mint az iskolákban előhaladás és rend találatott a mi sokban esperesünk éber figyelmének tulajdonítható, ki olykor-olykor soron kívül is meglátogat egyes egyházat és iskolát. Örvendetes jelenség hogy bár mustármagnyira is, a kepemegváltási alap mindenik egyházunkban megvan vetve.

— **Halálozás.** Lászlóczy Sámuel kolozsvári lakos atyánkfiát súlyos csapás érte. Neje Macskási Zsuzsánna febr. hó 27-én élete 60-ik évében meghalt. Elhunytát a bánatos férjen kívül nagyszámu rokonság is siratja.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid F. egylet f. fehéri fiok köre rendes gyűlést tartott 1897. február 27-én Ürmösön az állami iskola helyiségében. A gyűlés fényesen sikerült s a kik jelen voltak, kellemesen emlékeznek vissza a szebbnél-szebb mozzanatokban gazdag órákra. A tárgysorozat 9 pontból állott. Énekekkel és Imával kezdődött. A gazdag hazafias és vallásos szellemű elnöki megnyitó után Osváth Gábor körüi esperes olvasta fel tanulságos munkáját, melyben egy „Elpusztult család”,

a milyent nem egyet, de többet ösmerünk társadalmi életünkben mutat be e hallgatóságnak, mint a részegeskedés, a pálinka tulságos használatának szomorú áldozatját Útó Béla saját szíve fájdalmát sirja el s lelkével vallásos hitéről tesz bizonyosságot Tompa Mihály „Isten akarátja“ című költeménye elszavalásában s ugyan akkor vallásos hitre tanít mindnyájunkat. A bíráló bizottság a pályázat eredményéről tesz jelentést. Deák Miklós, ismert elbeszélő, két művével a „Hálátlan“ és a „Nem esküszöm“ eziműekkel nyert dicséretet. Ebből „A hálátlan“ című — mely a szerkesztőség szívességéből az Unitárius Közönyben kiadták — a gyűlésen a pályázati feltételek értelmében, felolvastattat. Igazán mondom, a körülbelül 200 résztvevő közül 150-nek könnyű gyűlt szemébe s voltak a kik még zokogtak is. Ez a legigazabb kritika. Másik műve a jövő ülésen kerül felolvasásra. Gyűlésünk külső terjedelmében is növekedett: 7 új taggal szaporodott f. körünk, Czirmay Lajos, Kis Sámuel, Koronki János, Imre Sándor, Bodi András, Szilágyi Sándor és ifj. Székely Miklós tagtársak személyében. Jövő gyűlésünk A.-Rákoson lesz.

Lórincai István, f. k. jegyző.

A Kereszturi fiók-egylet t. tagjait kérem: szíveskedjenek tagdíjikat befizetni alólírott pénztárunkhoz Martonosba U. p. Kobát-Demeterfalva. Gábor Albert pénztárnok.

A felső-rákosi ifjuság mitegy 24 tagja egy néhány értelmes és haladni tudó házas emberrel egyesült a helybeli tanítók és pap buzdítására. Czirmay Lajos elnöklete mellett „Olvasó és Önképzőkör“ czímen egyletet alapított. Hetenként két este van gyűlés, a midőn olvasás, ének s más hasznos foglalkozásokkal foglalkoznak. Hisszük hogy nem sokára számban tetemesen megszorodnak a tagok, mert nem tétélezhetjük fel azokról az ifjukról kik még nem jelentkeztek tagoknak, hogy a szép és nemes iránt érzéketlenek lennének; hogy meg ne ragadnák az alkalmat, mely művelődésben hasznosnak mutatkozik. Az Olvasó és Önképző kör már is szép jelét adta életre valóságának. Elhatározta, hogy ez évben ő rendezi a községünkben már 1893-tól gyakorlatban lévő márczius 15-iki ünnepélyt. Márczius 15-én 10 órákor Isteni tisztelet volt, midőn az Úr háza alig fogadhatta be az ünneplő közönséget. d. u. 3 órákor kezdődve az iskola helyiségben a polgári ünnepély, felolvasások szavalatok, és kar énekek tették változatossá, széppé és a nagy emlékéhez méltóvá ez ünnepélyt. A szereplők csaknem mind az „Olvasó és Önképzőkör“ tagjai voltak. Az iskolai növendékek Czirmay Lajos tanító vezetése alatt szépen énekeltek. Legyen érte elismerésünk. Este a kör javára tánczvigalom volt, mely jövedelmezett a körnek 27 frt 10 krt. a miből tiszta jövedelem 13 frt 07 kr. Az „Olvasó- és Önképző kör“ tagjaihoz csak anynyi mondani valónk van: „Előre.“

Az egylet pénztárába f. é. febr. 17-től márcz. 19-ig 1 frt. rendes-tag-sági díjat fizettek: Krizsik Ferencz, Augstein Gyula, 96-ra, Lászlóczky Dániel, Mikó Imre, Mikó Imréné, Müller Gyula, 97-re Fekete Gyula 96—97-re Abrudbányai Béláné, Filip István. Boér Gergely, Lengyel Dánielné, Benkő Mihály. Finta József, Mina János, Kozma Ferencz, Puskás Lajosné, Ádámek Jánosné, Darkó Domokos, Kupeczné Vári Hermin, Czákó József, Magyarai Géza, Orbók Ferencz, Engel Gáborné, Létay Gábor, Gyulai Árpád, Kővári László, dr. Veress Vilmos, Sárdi Sámuel Gyulai László Kolozsvár 97-re, Kádár Lázár 96—97-re és más három tag Korond 97-re Májai Istvánné Torda Puchmann József Szigetvár. Bartha Ferencz Vespatak, Szentmártoni Bálint Buzaháza 97-re.

1 frt. 20 kr. előfizetési díjat fizettek: Szász Ferencz Kolozs-Borsa 95-re, Kelemen István 95—96-ra, Deák Farkas, Nemes Kálmán, Lászlóczky Sámuel 97-re Bökkel Károlyné 95—96-ra, Strobel Károly, Borsos Imréné 97-re Kolozsvár, Puchmann József Szigetvár, Márkus Ferencz M.-Vásárhely 97-re Kedvezményes előfizetési díjat fizetett a Tanítóképző intézet ifjusága Sz.-Keresztur 97-re.

A maroskőri fiók-egylet pénztárába rendes tagsági díjat fizettek: Gál Ferencz Sz.-Gericze, Nagy Zsigmond Názánfalva 95-ra, Kelemen Albert, Kelemen Albertné. Schuller Jozsef M.-Vásárhely, Filep Domokos, György Albert 97-re, Lőrinczy Dénes 96—97-re Ikland, Szakács Ferencz, Nagy Imre Kaál, Szénási Ferenczné Dees, Hadnagy József, Faluvégi Gergely, Hadnagy Dénes, Bóka András, Sárosi József Csóktfalva 97-re, Simó József Haraszkerék 96-ra, iklandi, nagy-erneyi, kaáli, ny-szentmártoni, ny.-szentlászlói, sz.-kárzmsági csokfalvi, m-szentkirályi, ny.-gálfalvi unitárius egyházközségek 97-re.

A kereszturi fiók-egylet pénztárába fizettek Raffaj Domokosné, Raffaj Irma Uj-Székely, Geréb Zsigmond Fiafalva 97-re, Boér Lajos Bözöd 92—96-ra, Kelemen Árpád Ordátfalva. Pap Mozes Sz.-Keresztur 97-re, Tamási 6özsef 92—95-re Nagy Sándor 92—96 Kis Solymos, Dr. Jankovich Pál, Dr. Jankovich Pálné Sz.-Keresztur 97-re.

Az udvarhelykőri fiók-egylet pénztárába fizettek: Tibáld József, Deák Mózes H.-Ujfalu, Unitárius Egyházközség, Pal Ferencz, Sándor Márton, Bedő József H.-Oklánd, Mátyás János, Zsakó János, Muzsna, Unitárius Egyházközség, Sándor Gergely, Szathmári Miklós, Farkas József, Derzs, Unit. Egyh. község, Vári Albert, Vida Sándor, Sándor Mózes Kénos, Vida Géza 97-re Deák Istváu 96—97-re Lókod, Kádár Lajos, Nagy Sándor Gyepes, Kovács Imre. Lőrinczi Béla Keményfalva, Sándor Gergely, Kis Mózes, Gergely Mózes Abástfalva, Dombi János, Unit. Egyh. község, Gál József Becsenyéd, Unit. Egyh. Község, Egyed Ferenczné, Szabó Mózes, Bencze Dénes, Dimén Domokos, Dimén Sándorné 97-re, Tőők József 96-ra H.-Szentpál, Dr. Egyed Balázs Daróc, Unit. Egyh. község, Vas István, Nagy Gyula H.-Szentpéter, Unitárius Egyh. község, Máté Lajos Városfalva. Unit. Egyh. község, Kiss György Jánosfalva, Unit, Egyh. község, Ajtai János, Péterfi Áron, Kriza Sándor, Szabó László, Gothárd Pál, Gothárd János, Barra Lajos, Sándor József kicsi 67-re, Józsa Dénes 96—97-re, Siménfalvi Sándor H.-Almás. Unit. Egyh. község, H.-Karácsonfalva, Unit. Egyház község, Kisgyörgy Sándor, Kiss Tamás, Tarcsafalvi Albert, Máthé János, Lőrinczy Berta Vargyas, Bedő Irma Városfalva 97-re

Az egylet perselyébe 1 frt-ot ajándékozott Gyulay László úr, Kolozsvár. Kolozsvár 1897 márcz. 19-én

Gálfi Lőrincz
pénztárnok

Szerkesztői izenetek. R. G. Szd. A választ Albionból fogom megküldeni. — F. A. Vs. A méla hang borongó. Nem volna szabad. A csel 23. r. 11. v. önnök szól. Köszönet a kedves ajándékért! — G. K. Kr. Sajnáljuk, hogy így történt. Ujból intézkedtünk. — D. D. P-i. Miután ilyen dolgozatokat nem szoktunk közölni, nehezen ígérhetünk helyet számokra. A gyűjteménybe tettük — Cs. S. Ás. Salmálom, hogy akadályozva voltál a korábban beküldésben. Már egészen készen van. Nem várhattam vele. — J. M. T-o. A könyv maholnap utban lesz.

TARTALOM: A Megváltó. (Költ.mény.) Rédiger Géza. 57. lap. — Népiskolai hitoktatásunk bajai. Simó János. 58. l. — Méla hangok. (Költ.mény.) Tarcsafalvi Albert. 60. l. — Fekete Gábor. K. A. 62. l. — Nők világa: Levelezés. Számrejtvény. 64 l. — Mi biztosítja leginkább a templomba járást? 65 l. — Hasznos tudnivalók. Útő Béla. 66. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak: Felügyelő gondnoki beiktatás. Az angol unitáriusoknak. A márcz. 15. eszmék szobra. Missioi levél Medesér. A csehétfalvi unitárius egyházközség. A tarcsafalvi unitárius egyházközség. H.-Keményfalva. A kuküllői unitárius esperesi vizsgálat. Halálozás. 67. l. — Egyleti élet és munkásság: A Dávid F. egylet. A kereszturi fiók-egylet. A felső-rákosi ifjuság. Nyugtázás. Szerkesztői izenetek. 70. l.

Nyomatott Gámán J örökösénél Kolozsvárt. (Belközéputeza 2.)